

Lục Tinh Tân Văn

Directeur Politique — L. MARTY
Adm. Gérant — NGUYỄN VĂN CỦA
ADMINISTRATION
ET RÉDACTION:
Saigon, Rue Catinat, 153-155 (1er Etage)

GIÁ BÁN:
Nam-kỳ, Trung-kỳ và Cas-ma

Một năm..... 6\$00
Sáu tháng..... 3 50
Ba tháng..... 2 00

Mua báo thi kẽ từ ngày
mồng 1 và ngày 15 mỗi tháng
mà phải trả tiền trước.

閱 新 省 大

MỖI TUẦN LỄ RA BA KỲ:

NGÀY THỨ HAI, NGÀY THỨ TƯ VÀ NGÀY THỨ SÁU

Mỗi số bán lẻ..... 0 10 4

TÉLÉPHONE № 175 | Adresse télegr.: LUC TINH-SAIGON

GIÁ BÁN:
BẮC-KỲ, LÀO, ĐẠI-PHÁP
VÀ THUỘC ĐỊA.

Một năm..... 7\$00
Sáu tháng..... 4 00
Ba tháng..... 2 25

On s'abonne sans frais dans
tous les bureaux de poste.

POUR LES ANNÉES, s'adresser
à SAIGON: Aux bureaux du journal.
à HANOI: Aux bureaux du Trung-
Bắc-Tân-Vân.

On traite à forfait pour les
contrats de longue durée. Les
prix sont payables d'avance.

MỤC LỤC

- 1. — Tà thương.
- 2. — Âu hái điện-bao.
- 3. — Cuộc tr nh-thương tại Chân-đốc.
- 4. — Chèc lán nước Langsa.
- 5. — Thông báo.
- 6. — Đầu giá lanh.
- 7. — Annam bán thịt heo.
- 8. — Tự do diễn đàn.
- 9. — Báo việc quan.
- 10. — Hướng truyền.
- 11. — Tin Đông-dương.
- 12. — Việc nhỏ hóa to.
- 13. — Khai trương.
- 14. — Phùng-kim-Huê.

TÂM-BỒN TÂN THƯƠNG

Annam, xin ghé mắt, ghi để kẽ lâu dài

(Tiếp theo)

Ngày mai, ấy là ngày thứ hai, có ngày tôi viết tiếp bài này đây, có gặp tôi, liền hỏi: « Bữa này ông có giờ rảnh chăng? » Chưa kịp trả lời, có vội tiếp: « Sáng thứ ba, tôi về, nếu ông đang nhiều giờ rảnh, tôi xin tiếp giải quyết cái vấn đề Tâm-Bồn-Tân-Thương tôi đã mở. » Tôi vâng, giây phút có bước qua ngõ mà nói rằng:

« Trước khi giải cái vấn đề Tâm-Bồn-Tân-Thương, tôi xin nhắc cái vấn đề Tâm-Bồn-Mê-Thương, của ông Đặng-thúc-Liêng, đã giải rồi năm trước.

TÂM-BỒN-MÊ-THƯƠNG

Tổng-luận

Châu-đông-á (asie) chỉ có người Annam ta, nghè buôn bán lấy làm thua sút thiên-hạ, cũng có một hai trang trí huệ, bày ra lập cược hùn hiệp dinh thương, nghe cũng mừng, nhưng mà, ít bề thông thạo, nhiều sự nghi nan, rồi hóa ra sự bất thành, chung qui vô ích.

Người xứ ta thường chè nhau rằng: « Lần bần trong ba ông Táo, không ra khỏi cửa. » Chè mà không biết đồi, làm ra cho được sự khen.

Bởi vậy cho nên, non cao biền rộng, trải qua vốn chưa từng quen, vật tốt báu kỳ, tích trữ hãy còn bợ ngọt.

Có phải là sự dinh thương ít bề thông thạo hay không?

Lại câu tục ngữ thường phô: « Cầm dầu sao khỏi ướt tay. » Đã quen thói đi ròi, kiến tài ám nhẫn, không còn mạnh mẽ đức tính ấy thế hùn hiệp sẽ sanh ra sự nghi nan vì vậy.

Nghĩ lại càng thương cùng mắng cõi cho mình, sanh trưởng chốn cùng hoan, ít oï đường kiến thức.

Tôi cũng nhiều phen bàn bạc, mang tiếng làm tài khôn, nếu đánh chử làm thịnh, ra tuồng ngơ bạn cũ.

Nên sốt sắng lo-lắng, biến thành một bồn: Tâm-Bồn-Mê-Thương cũng gọi là giùm chước mòn cho

người Annam chúng ta, nong trang theo nghề buôn bán.

Cuộc buôn ấy hay là có một đều, lấy chủ đồng (đồng-tâm) nên việc cả, bồ thông thao há dám khoe, không hùn hác mà buôn to, sự nghi nan đã cùi khỏi, nói ra nghe dí dọc thử thì thông, chỉ lo cho người dù-đứa tú-nam, tất di hậu hối.

Rốt hết, xin người đồng-bang chúng ta, nhơn cuộc khả-yi, cùng nhau tấn bộ, coi trong biên này có chỗ nào chưa tiện, thời bàn sửa lại, qui hiệp chúng ý, nhứt nhơn chi kiến hẫu hạn, sở vọng chúng tri thành thành.

CHƯƠNG THỨ NHÚT

Tồn danh giá (còn danh giá)
Thủ lợi quyền (giữ lợi quyền)

Đạo thông thương, qui hồ dãi nhau cách trọng hậu, niềm hòa-nhã, mới vui lòng người mua kẻ bán, không dè mày dối tao, người Tàu dãi người Annam ta đã ít tình thương yêu, lại có ý khinh dề, coi trong các cuộc thương thứ nhứt cuộc mua bán lúa, thiệt là người Tàu lấy thế mà lấn hiệp và hàn huỗi người xứ mình.

Nào có là chí đại loại cuộc buôn bán, hè một trăm người bán, một vạn người mua mới đắt, chớ cuộc buôn lúa thưở nay, duy người Tàu lập tiệm mua mà thôi, thông kê phía tây Lục-tỉnh, phỏng ước chừng 200 tiệm mua lúa, chia ra một tỉnh chừng mươi tiệm thương hạ.

Trong xứ ta hơn 100 muôn người làm ruộng, ruộng hơn 200 muôn mẫu có lúa, xuất khẩu, mỗi năm số chót, cũng hơn ba triệu tạ, mà chỉ có mấy người Tàu chuyên nghề tích trữ, người xứ ta không ai lọt vào mà tranh cho được, nên có lúa bao nhiêu, thời phải bán cho tiệm bao nhiêu.

Đến nỗi, không biết giá cả, cùng là đương cơn túng tiếc, có lúa đem bán, cũng là bán bốc bán hốt cho được, lấy bạc mà xài, dầu có Yết-

thị của quan mỗi ngày cho dân ta biết giá lúa mà mua bán, mặc lòng, song le, các tiệm nhút nhát với nhau, đồng hè mua lúa một giá (giá từ các tiệm định), thí dụ: Yết-thị bữa nay giá lúa mỗi một tạ 2 đồng, các tiệm hè với nhau mua mỗi một tạ 1 đồng tam, chúng ta có biết là cơ quang của người Tàu định thương qui kế hay không? Phải rồi, ngặt vì lúa của mình không chịu bán chỗ đó, thời đi bán nơi nào?

Áy là: Người Tàu rõ ràng: Không ai lọt vào đây, mà mua lúa của người Annam cho được, nên lấy thế lấn hiệp chúng ta trong cuộc mua bán lúa như vậy.

Còn như chở lúa lời tiệm mà bán, thường bị chủ tiệm chè bai rằng: Lúa xấu, lúa ướt, du bụng mà chấp đoan hạ giá, chủ tiệm không đuổi xô chi, nhưng mà tưởng như biếu chở đi chỗ khác mà bán, chở đi đâu? Đâu cũng là tiệm vậy, tung thời phải bán rẻ, không thời chở về nhà, lấy bạc đâu mà cấp dưỡng thân-gia, cũng là cung du truất khóa, tức minh một năm chí cuối, cui các nhọc nhăn, theo chè làm ruộng, cò ba hột lúa, đến cơn chở đi bán, cũng không xong, mồ miệng cùng ai, đau lòng biết mấy! Hoặc có kẻ giàu có ở trong vườn tược, gia tư năm bảy vạn, lúa thóc chín mười muôn, một bữa kia dạo thành-thị, ra ghe tiệm trước đi Choi sau chịu giá lúa với tiệm đang bán bớt vài ba ngàn, lấy bạc về xây dựng; tới tiệm ông chúa Tàu, coi sao lơ lảng quá, lạ chi, người Annam ta vốn thiệt quê mùa, chưa từng giao thiệp, ông chúa Tàu là bực phú qui phong lưu, nên bạc thị ông nhà quê kia tầm thường cũng phải, ông nhà quê còn trò chuyện cùng ai, trả về, sự mua bán đã ngăn trở rồi, có tiêu phi cần dùng cũng là khó tinh.

Đại loại cách người Tàu hàn huỗi người Annam ta như vậy.

Bị lấn hiệp và hàn huỗi, còn gì là danh giá chúng ta?

Áy vậy, phải lo cách nào mà giữ gìn danh giá?

Lúa xuất khẩu mỗi năm số chót hơn 30 triệu tạ, thầu bạc có hơn 60 triệu đồng, người Tàu chuyên nghề mua bán lúa, xạ lợi biết là đường nào!

Áy vậy, phải lo cách nào mà cầm giữ lợi quyền?

Nên khuyên nhau hết lòng cùng nhau, trước hết giữ tròn danh giá, rồi cầm giữ lợi quyền, đừng cho ai lọt vào xứ ta mà tranh hành sự lợi với chúng ta, thời ai còn lấy thế chi mà lấn hiệp và hàn huỗi mình.

Cách thi thoả làm sao, coi chương thứ hai biện luận.

CHƯƠNG THỨ HAI

Ước đồng tâm (hẹn với nhau
đồng một lòng)
Thông cốc bồn (thông đồng với nhau,
giữ gìn vốn lúa)

Người Tàu 400 triệu, năm 1905 vĩ
cô triều đình Huê-ky (Americain)
khắc bạc người Tàu lưu ngụ tại Huê-
ky, nên cùng nhau lập ước, không
chiểu mua bán hàng hóa của Huê-ky,
bỗ sự mua bán, là sự thất lợi vô cùng.

Lại có Phùng-hạ-Oai liều minh tự
tận, tỏ rằng: Dầu thác mà lập nên
đều ước, cự với nước Huê-ky cũng
ưng, làm cho kinh khủng người dì
tộc và làm gương cho người đồng
loại bền lòng, giữ đều ước ấy, coi
như vậy người Tàu đã đồng tâm, và
kiên chí là dường nào?

Người Tàu rất đồng lầy làm khó
rũ, rũ nhau làm sự tuyệt đường
thông thương thất lợi, lại càng khó
rũ cho đồng tâm, mà người ta còn rũ
nhau được, đồng tâm được, lại làm
ra sự thề như triều-định, có hiệu
lịnh, giữ điều ước rất nghiêm khắc,
đến bấy giờ y đều ước ấy không
chút nào đổi dời.

Người Tàu đồng-bang chúng ta tại
Nam-kỳ, không đầy 4 triệu, nếu rũ
nhau tình sự dinh thương, lo bè
thạnh lợi, lại qui hồ còn danh giá,
giữ lợi quyền, lấy làm dễ rù vô cùng.

Ít người thì thề dễ rũ nhau làm sự
hữu lợi, lại càng dễ cho mà đồng
tâm, ai mà lấy làm khó nữa thời
thôi, không còn chỗ nào mà lo cho
thoát khỏi những sự chúng ta đã bị
người Tàu lấn hiệp và hàn huỗi (như
lời nói trước) thiệt thời xấu hổ, hết
chỗ phản phö.

Nên xin người đồng-bang chúng ta,
nghỉ cho kỹ, suy cho cùng, mau
mau lập ước với nhau, cho đồng tâm
làm cho nên cuộc « Tâm-bồn mês
thương » (sẽ nói sau) chắc là được
còn danh giá, giữ lợi quyền, hưởng
phước về sau vô hạng.

Cách lập ước nhau đồng tâm rồi;
làm những việc gì?

Ước nhau thông-cốc-bồn, (Thông-
đồng với nhau, giữ gìn vốn lúa).

Thông-cốc-bồn thế nào?

Khoản thứ nhứt. — Ở mỗi tỉnh
phải xin phép quan chū tinh để đạt
(xin gởi đơn giùm) cho chúng ta, gởi
đơn xin phép quan Thống-đốc
Nam-kỳ phê chuẩn cho phép người
đồng-bang chúng ta ở mỗi tỉnh được
lập cuộc « Tâm-bồn mês thương ».

XA-BONG MAT-XAY

Tốt nhất cõi Đồng-dương

HAO-VINH Công-ty

(HÀN ANNAM)

146 Rue Lefèvre, Saigon

AGENT EXCLUSIF

Khoản thứ 2.— Được phép rồi, rủ nhau, hè người điền chủ nào, đã trừ phần lúa để ăn và lúa để làm giống ra ngoài, còn lúa để bán được chừng 50 tạ sấp lén, xin biên vào sở Tâm-bồn mề-thương cuộc, biên rời chủ ký tên vào sổ và y như lời lập trước không dám sai, còn lúa của ai nấy giữ lấy cho chắc, đến khi bán, sẽ chở giao cho thương cuộc, (coi bài lập thương trình thứ 3) bán giùm.

Khoản thứ 3.— Số lúa đã biên vào sổ hội Mề-thương rồi, cấm bán cho ai là người ngoài hội.

Khoản thứ 4.— Nếu khi nào thương cuộc bán lúa tảo sổ rồi, mà tính ra ai làm mất số lúa đã biên vào sổ, định phạt chū làm mất mỗi 100 tạ là 15 đồng, bạc phạt ấy, đem vào sổ thương cuộc khoản thu công lao (chương thứ 4), ai nghịch ý không chịu phạt, thời xin quan chū tịnh trừng trị, theo lệ làm trại điều ước đã có quan Nguyên-soái Namky phê chuẩn.

Khoản thứ 5.— Trong khi lúa chưa phát giá, Thương-cuộc chưa định bán lúa, mà các thương-hữu trong hội thương, người nào có chuyện tung tiếu thỉnh linh, cần dùng bạc mà chi phi, muốn bán bao nhiêu, phải tới diện nghị cùng chủ-sự thương cuộc, đặng người liệu lý giùm cho, chủ-sự tức thời thông báo và bàn cùng các thương-hữu, người nào gia tư dù dù, sẽ mua lấy lúa ấy, mà rả bạc cho người bán lúa. Sự mua bán, hai đàng cứ y thị giá và giao lánh lúa cho nhau, làm y cách thường.

Hễ giao lúa lấy bạc rồi, hai đàng phải tới chủ-sự mà ký tên vào sổ thông-cốc-bôn, người bán lúa phải bớt số lúa ra bao nhiêu, người mua lúa phải thêm số lúa vò bao nhiêu, trước chủ cho minh bạch.

Có kẻ hỏi rằng: người trong Thương-cuộc, nếu không ai chịu mua lúa ấy, thời phải báo cho ai? Có lẽ nào, trong một tỉnh đồng-tâm lập cuộc dinh-thương lớn lao, chung cùng vào hội Thương-hữu, mà không có được 5 người 10 người gia tư dù dù, trên 5, 7 muôn đồng, cũng có sức dư mà mua giùm lúa cho những kẻ bị túng thiếu thỉnh linh.

Có một điều làm ngơ thời thôi, chờ xét cho phải nghĩa, cũng là nên giúp đỡ cho nhau, và lại mua lúa ấy cũng như trả lúa thêm, mà chờ khi lúa có giá sẽ bán, thời thêm có lợi.

Lẽ nào mà các thương-hữu không ai chịu mua.

Có ý hạn lẻ như vậy, làm cho đàng tâu lậu số lúa ra ngoài, lo làm sao tư trợ cho nhau, làm cho có thể một hội thương chúng ta có lúa mà thôi, tới kỳ bán lúa, thời thấy một mình một chở, thạnh lợi biết là dường nào!

Khoản thứ 6.— Mỗi tỉnh người đồng-bang chúng ta đã cùng nhau ước đồng Tâm-thông cốc-bôn, trước danh Tâm-bồn mề-thương thành cuộc rồi, tới khi bán lúa, xin chiếu theo chương thứ 3. Thiết thương chức, lập Thương-trình, trù biến.

(Còn nữa).

MỘNG-HUẾ LẦU

LỜI RAO CĂN KÍP

Hội chánh Agence économique de l'Indochine ở tại 35 rue Tronchet Paris (8e).

Muốn hỏi thăm đều chỉ
cứ do nơi đó.

ÂU-CHÂU ĐIỆN BÁO

(HAVAS)

Paris, le 5 septembre 1919

Vụ phản tội đồng

Tên Quien vu cáo ông Miss Cavell trong lúc A-lor-män chiếm cứ đất Belgique, đã bị xử tử.

Lời đáp của A-lor-män

Về vụ nước Autriche nhập với nước A-lor-män, A-lor-män trả lời rằng A-lor-män hứa chẳng ép nước Autriche nhập với nước A-lor-män, song hứa chàng phụ lòng bá-tanh nước Autriche muôn nhập. Vậy thì trong việc định quốc cho Autriche nên ngừa đẻ khoản ây cho minh bạch. Nước A-lor-män lại ngừa rằng hê vạn-quốc liên-minh mà chàng cho nước Autriche cải lương chánh-sách thì điều lệ buộc về sự định quốc của nước Autriche chưa gọi là chánh-phép.

Paris, le 7 septembre 1919

Hội Dân-quốc Autriche

ban quyền cho Renner

Bản Phái-viên nước Autriche trình giữa hội Hòa-bình, tho bên nước Autriche gởi qua cho hay rằng hội Dân-quốc bò thăm, trong 120 thăm, được 79, chịu ban quyền cho Renner phê nhận tờ hòa. Tho ây lại có hai mành tho kêt theo, mành thứ nhứt nói rằng hội Dân-quốc phải chịu phục vì thê buộc phải và cương cái bắc bê từ diệu, còn mành thứ hai thì đem lời cương cái của các quan lãnh-tụ của các xứ đã tách nước Autriche.

Tờ hòa với nước Bulgarie

Tờ hòa với nước Bulgarie, nội tuân này lập xong.

Lễ giáp năm trận Marne

Lễ giáp năm trận Marne trán thiết gân tinh Meaux. Thiên hạ tựu đèn Nouens đông như kiên cỏ, đông phong tặng khí đầm của Đô-thông Joffres và quân sĩ đang cợn đói khát mỏi-mè, quân nghịch nghỉ cho lòng quân bê nào cũng dài-dài, chàng đè đói khát mệt mỏi mà không lý hàng ngũ lại có sức cản đương làm cho lụt nhuệ khí của binh rồng mạnh mà định an cho vỗ-trụ.

Paris, le 8 septembre 1919

Roumanie với Autriche

Thương-nghị Công-dông đã xét kỹ tho của bản Phái-viên nước Roumanie, tho tờ rằng bản Phái-viên sún lòng phê nhận hòa-ước với nước Autriche song phải ngừa đẻ khoản nói về quyền Minors ra, vì khoản ây chỉ cho vạn-quốc liên-minh kiêm sát, làm như vay e nhục quốc thê nước Roumanie chàng. Thương-nghị phán không nhầm lời ngừa, buộc nước Roumanie muôn phê nhận thì phê bằng không muôn thì thôi, chờ đùng bè-bai nhiều chuyện.

Cuộc-tranh-thương Tại Châudoc

Từ khi Saigon-Cholon, Đồng-bang ta khởi sự tuyệt giao Thương-mãi với Khách-trú mà vẫn hồi mối lợi cho quê-hương, đến nay nghe ra thi Đồng-bang ta khắp cả sáu tỉnh đã hùn hiệp nhau rất nhiều lo đem về những mối lợi của ta mà thuở nay Khách-trú thâu nhập đó; thật là một cơ-hội may mắn của Đồng-bang ta xưa nay mới có lần thứ nhứt.

Mới đây tỉnh Châudoc các đัง nhiệt-thành có đề xướng một chủ-nghĩa về việc Thương-mãi của ta khi nay, thật là một ý kiến rất thâm diệu vô cùng. Là vì thuở nay việc Thương-mãi ở sáu tỉnh ta đây toàn là Khách-trú chuyên mối lợi cả. Đã biết xú sở này là xú sở của ta, song xem lại các lầu-dài phô-xá nơi chốn phiền-hoa, thì là qui-mô sự-nghiệp của Chêc đã lập nên đời nào rồi. Nay Đồng-bang ta muốn Thương-mãi, nếu trừ ra chốn phiền-hoa thị-tử, rồi phải đi đâu bây giờ? Không lẽ rủ nhau lên non mà lập chợ, ra biển mà cất lầu mà thủ lợi với chim trời cá nước. thật cũng khó lắm-chó! Mà đều, hôm nay nghe các chủ-phố của Annam ta trong sáu tỉnh phần nhiều đã lấy phố lại mà cho Annam ta mướn rồi, và lại còn giúp vốn thêm cho Annam buôn bán là khác. Thật chúng tôi chấp tay mà đánh-lê mấy vị cao-nghĩa ấy vô cùng. Song hầy còn tại tỉnh-thành Châudoc chẳng hiều vì sao Annam ta ra Thương-mãi không có phố mà ở? Vì vậy nên các đัง nhiệt-thành nói trên đó mới xướng nên một chủ-nghĩa cho những người Thương-mãi Annam ta mở ra một cuộc phuòng-xá tạm nơi một khoảng đất trống ở trong châudoc. cho Đồng-bang ta mua bán, thật là một chước quyền tam của các ngài rất thâm-diệu đó. Lấy đó mà suy, thi việc Thương-mãi của Đồng-bang ta ở Châudoc chắc đặng mau hung-vọng.

Vậy chúng tôi xin kính chúc cho các nhà nhiệt-thành của ta hiện nay mỗi ngày cao thêm lên mỗi độ nóng mà giúp cho cái lò đoàn-thề của quốc-dân ta đặng ấm áp.

Chêc lân lược Langsa

Chẳng rõ ngày rày Chêc ý thế chi mà chẳng những sỉ nhục Annam mà lại lấn lược đến người Langsa nữa, mới thật là oai quyền cho chó.

Số là hôm qua 7/9 lối 7 giờ, tôi cùng 3 người bạn hữu lên xe lửa tại Cholon đặng về Saigon. Thấy một người Langsa (cứ lời của một người hành khách kia nói rằng ông tây này làm thầy thuốc trong khám) vừa bước lên thang xe bông có một tên Chêc mặc y phục tây trang, lẩn ông tây này mà lừa giành lén trước, đập nhầm chân ông rất mạnh, coi bộ ông nọ rất hiền từ, không hề bắt lỗi tên chêc tiếng gì, chỉ lẩy tay đỡ sau lưng Chêc mà xô ra vây thôi, mà Chêc thật quá vô lê; tánh lâu tau — đập nhầm người — không xin lỗi mà còn sán si bắt lỗi ngược lại ông nọ rằng sao có xô đẩy nó. Ông nọ đáp rằng: bởi mày đập nhầm cẳng tao đau quá nên tao phải xô mày dang ra — nói bấy nhiêu lời rồi ông lui cui vào xe hạng nhứt mà ngồi. Chêc xốc vó theo ông, thịnh nộ do tay múa chân mà bắt lỗi ông bằng tiếng Langsa: Buộc-qua Mông-xit bue-xe moa? Buộc-qua, hả? Buộc-qua xà, hả?

Và hỏi và múa bộ múa tịch, thôi rùm xe! Vậy mà ông nọ cũng không nói chi ráo, cũng cứ xô Chêc ra ngoài mà thôi (mà xô nhẹ nhẹ, tưởng có lẽ ông thấy Chêc Cholon đông mà kién nó chàng) Chêc thấy vậy

càng hùng chí cứ xốc vó mà gảy với ông hoài, đã 3, 4 hiệp như vậy, mà ông cũng làm như trước, thét rồi Chêc lại trở giọng hò đồ mà chỉ chở và xỉ mạ ông. Chêc ấy, nột quá, đắng không dặng, ông mới xô Chêc một cái mạnh hơn mấy lần trước; Chêc xô lại ông và chờ vòn muốn đánh ông, ông le tay chấn ngang bắn cõi Chêc, thoi bopsis bopsis, thấy vậy tôi đẹp lòng bèn xi xé với ông rằng: C'est bien fait, très bien fait, encore bopsis bopsis encore. Lúc ấy có 6 Chêc khác xô lại gần tôi, trọn mắt vĩnh mày muốn hùa nhau tiếp cùu, rõ ý, tôi càng nồi xung, day lại biêu ba bạn hữu tôi thủ thế đê phòng, 2 người lập tức chen vào mà tách 6 tên Chêc ra làm ba, còn 1 người nữa có sức mạnh hơn bọn tôi — tên Bảy-Ốm nhảy xuống xe chờ sấp Chêc nọ ra tay thi túm giờ mà quăng xuống đất. Còn phần tôi thì yếu ốm quá phải dùng ba-ton giá lèn hỏi Chêc bằng tiếng Langsa (vi Chêc biết tiếng Langsa) rằng: Buộc qua toa mông tê anh-xô-lang a vét on Phò-rang-xe com xà? Vợ tuy te u nong. Bộ Chêc nhầm thế không xong, bèn bậc tiếng Langsa rằng: Mông-xit phò-lang-xe, moa Xi-noa, Mông-xit tấp-be moa, moa met xi Mông-xit. Chêc la như vậy 3, 4 lần; tôi ngoài lại thấy Chêc Cholon kéo lại đồng dãy, kể người Chà xét giấy xe lửa bước lại đuổi Chêc xuống và cho xe chạy.

Việc xảy ra tuy không hệ trọng chi lầm, mà về đến nhà cả đêm thao thức, nhờ đến càng giựt mình lại tiếc; càng giận lại càng buồn.

Giựt mình lại tiếc là: Nghĩ vi Chêc ở Cholon thi đồng, hay hùa nhau, hối nay, nếu xe đậu nắng lại vài phút nữa, ắt là sắp Chêc bình nhau; mình thì ít, cư với đồng sao lại, thế tất mình phải lâm hại mà chờ. Nghĩ đến đó giựt mình, rồi tôi lại xét: Vả người Pháp là thầy rất yêu dấu của người Annam, mình đây cũng là người Annam, gặp lúc dân Kiều-ngụ ý đồng xúc phạm đến thầy mình trước mặt mình, mình há làm lơ sao, phải bình vực chờ, nói cùng, rủi mà chết, chết vì nghĩa (nghĩa thầy trò) cũng vui lòng mà, liều cái xác phàm hèn hạ của mình mà làm cho thầy mình rõ thấu đặng lòng dạ của đồng-bào mình là có nhiệt tâm trung tín với thầy, biết binh vực thầy chẳng kẽ thân sống, chẳng tiếc của đời, thi có lẽ thầy mình cũng động lòng mà thương yêu lại đồng-bào mình, rồi giảng tay trợ lực mà liên tiếp dây đoàn-thể với đồng-bào mình (sư đồ đoàn-thể) hùa đồng vân hồi quyền lợi của quê vúc mình đã bị giống Chêc vô nghĩ, rút riết máu hết thịt của mình mà còn chưởi mắng mình hồn rày đó, đặng rửa hận rửa nhục cho mình, dường ấy há chẳng đáng ngâm cười mà liều chết sao. Nghĩ vậy lòng tôi càng lùng lên mà tiếc rằng: bởi mạng vúc mình không đặng hạnh đạt, nên chẳng đặng gấp dịp may mắn như vậy, là dịp: Chêc xúc phạm Langsa và mình vì binh vực người Langsa mà chết đó; Ấy là tiếc.

Annam là học trò của Langsa khiết mắng Annam thì động Langsa — nên dám buông lời nặng nề Man-ri moi-ro mà nhục cả nước Annam đi nữa, thì mặc thích chúng nó. Chi ư với người Langsa, lẽ thi chúng nó cũng riêng

kinh riêng sự, riêng kiện nê mới phải cho chở. Có đâu lại cũng xô bồ vô lẽ, như tên Chèc nói trên đó, đã đạp nhầm người, không lấy lẽ mà xin lỗi với người thì thôi, lại còn xỉ xỏ lớn tiếng rống họng nghinh mặc múa mày mà làm dữ với người trước mặc thiên hạ như vậy, thật là xác xược quá lẽ. Cho đến đời những bậc hạ lưu người Annam đi trên xe, thấy vậy cũng đều bất bình và hờn hờn muốn ihoi Chèc. Thấy vậy tôi rất mừng thầm vì thấy đồng-bang ta ngày nay đã tỏ cái nhiệt tâm yêu mến người Langsa ra bè ngoài rồi. Ấy vậy xin đồng-bang gìn giữ cái nhiệt tâm đó cho bền, hổng gặp dân kiều ngụ xúc phạm người Langsa — bất kỳ người bức nào — thì phải ráng hết sức mà bình vực, vậy mới gọi rằng tin nghĩa đồ đệ của thầy mình là Langsa.

Buồn là: Nghĩ vì đất Nam-việt là xứ sở của Annam là Thuộc-địa của Langsa, cả thầy cả trò, hao biết bao tiền của, phi biết mấy công trình, kinh dinh khai phá, nay mới trở nên diền phi địa mỷ, thô tú sơn phong, lô kiều liền tiếp, sông rạch thông thương. Xem qua quê vúc ta ngày nay thật là một cái quan cảnh rất nên xinh lịch, trọng bối nhờ có tri độ của thầy Đại-pháp ta, tài lực của bạn Việt nam ta, mà hỏi lại cái hué lợi của quan cảnh đẹp đẽ này ai ăn? Tôi xin đáp: Chèc ăn — nếu không tin tôi thì vò Cholon mà coi có phải giống tỉnh Thượng-hải bên Trung-huê chăng. Đại-pháp là thầy tôi, Annam là anh tôi — khi thầy và anh tôi nghe tôi đáp lời ấy, chắc sao cũng cho tôi là lóng ngứ, rồi nhảy phóc lên xe ho ihoi tuốc vò Cholon, rǎo khắp các noco đường thấy các cuộc đồ sộ của Chèc, đã cháng chưởng rồi — chứng mới tin lời tôi, lúc trở về thế tặc cũng gục gặc đầu nói với tôi rằng: mày nói trúng đà! thật hué lợi của thầy trò mình Chèc ăn hể, mà mày nghe Chèc có tò dẫu chi cùng lời chi mà cảm ơn thầy trò mình chăng? Chứng đó tôi sẽ vòng tay, cùi đầu sát đất đặng nương hơi đất trợ thính âm cho lớn mà hô lên rằng: Bẩm thầy có, thura anh có, Tên Chèc múa bộ tịch, gày gò, mà tôi mới vừa thuật trên đó, ấy là tò dẫu đội ơn thầy đà! còn những lời nó dề trong báo Huê-kiều ngày trước, và tờ C. S. ngày 29/8, thiển chí là lời Châu ngọc của Chèc cảm ơn anh, anh bảy mua nhựt báo ấy đem về gián gần chõ năm, mỗi ngày mỗi ngó mỗi xem lẩy, xem cho thuộc lòng nhuần nhã mới nhớ cho. Khi thầy tôi nghe tôi đáp như vậy, chắc sao cũng trợn mắt ngó tôi mà nói rằng: chuyện mà mày mới thuật trên đó là Chèc tò dẫu bạc ơn tao. sao mày lại gọi là dẫu đợi ơn? Còn anh tôi nghe tôi đáp, chắc mừng quinh rồi lật đặt chạy mua 2 tờ báo đó đặng hưởng lời cảm ơn của Chèc, chứng ảnh coi kỹ rồi, chắc ảnh dỏa, gõ đầu tôi lốc cốc mà ráng: thảng điên; lời Chèc chưởi mình, sao mày lại gọi là lời Chèc cảm ơn? Tôi sẽ đáp. Té ra, thầy và anh đều rõ Chèc vong ơn trả oán nên giận đó chi, giận phải, tôi cũng vậy, song cái trả oán của Chèc trở nên cái đền ơn của china — theo lời tôi nói đó mà rứa hận, thì tôi cùi đầu xin phép thầy, cung tay cậy tiếng anh, cho tôi trau chuốc cái đuôi Đoàn-thê, bằng cây café của chúng bạn tôi lấy trong tiệm Chèc hòn rày đó, cho mau tròn, đặng mà Khích Tam kỵ

chi cõi, minh Lục tỉnh chi chung, khuyên chủng tộc nhơn quan, tuyệt giao thương dữ Chèc hè! Bùm bùm bùm. — **Tuyệt giao Chèc; Bon! bon! bon!** **Tuyệt giao Chèc.**

NGUYỄN-CÔNG-LUẬN
Biệt danh: Việt Ph. h. Oai.

VIỆC MỚI TRONG NUÓC

(Nouvelles du pays)

GIÁ BẠC VÀ GIÁ LÚA

Giá bạc kho nhà-nước . . . 7 f. 60

Giá lúa, tạ 68 kil. chở tới nhà máy Chợ-lớn (bao trả lại) : 4\$80 tới 4\$90

NAM-KỲ (Cochinchine)

Sài-gòn

Mất hai trăm tám

Thay đổi B... ở Ô-ma cớ bót rằng cái bóp-phơi đẽ trong túi áo, đưng 280 đồng bạc, không biết làm sao mà mất biệt. Coi lại túi áo không lùng có lẽ nào rót đưốc. Bộ thay di chơi lơ đĩnh bị móc túi rồi chở gì.

Đồng hồ trái quít

Ông Độc-công B... ở đường hẻm Blanc-subé, hông chúa nhứt rồi, ở nhà buôn, ông thà lại đường Duranton, rồi xuông vườn ông Thượng chơi, chứng thày trời tôi, lây đồng hồ ra coi, té ra mất hối nào khong hay. Đồng hồ này bằng nickel giá 48 quan, số mấy, ai dè mất mà nhớ! — Cố.

Ăn cướp cạn

Bưa 9 septembre, hối 11 giờ rưỡi trưa, tên bối Lê-văn-Thợ, 16 tuổi, ở đường Verdun, di cà lơ một mình gân sờ rát, gấp bòn người Annam, đứa thi đâm, đứa thi thoii, rồi lại còn móc túi lây hết 2 \$ 90 là khác. — Giận quá, lại bót thura cho nó biết chứng.

Bãi nại

Nguyễn-văn-Kính ở đường Colonel Grimaud, 18 tuổi, không có nghề nghiệp chi mà có mèo là Nguyễn-thị-Phú ở đường hẻm Pellerin. Ban đầu kính lây lời diệu ngọt thể quyết việc trăm năm — Phú tình thiệt. Ai ngờ chàng đặng bao lâu, Kính dỗ tình nhân mà mượn một chiếc nhẫn, cầm xài đỡ hồi tung ngặt. Mượn đặng rồi, cùa dã không trả, mà lại cũng không tới lui, cùng không có lời chi cho mót dạ. Phú giận lại bót e, bót đòn Kính tới, Phú thấy mặt đòn giận làm vui, xin bãi nại.

Cũng vậy

Trần-văn-Tân mới kiêm đặng một tinh nhân là Trần-thị-Lớn, 26 tuổi. Nghi ngờ ta ta giàu có thì sám giường ruột gà, ném gòn, mùng lưới, còn mình nghèo thì xuất 5 \$ 00 mua một cái mén ní mà rước tân-nhơn. Cùng nhau chằng đặng mày ngày, Lớn cuộn mén khựt mít. Trong một ngày một biệt, Tân bèn đên bót thura, té ra chứng thày mặt tinh nhân cũng mủi lòng xin bãi nại.

Lột xe

Tên Trinh-Nhi, chủ xe-kéo, mòn bài số 72, ở đường Boresse, kiện tên Trần-văn-Dinh 32 tuổi kéo xe-kéo số 823 tròn và ăn cắp đồ phụ tùng xe đặng 3\$80.

Ai biết cho

Tên Nguyễn-văn-Ngo, 21 tuổi, trao-phu ô mé song De la Marne, di cớ bót ràng nó làm mất cái-giày thuê thàn của nó, (sô hiệu bao nhiêu không biết).

Tại bán mì ế

Tên Chèc quảng-dông Trần-Vương, 40 tuổi, không chở làm ăn cũng không nhà cửa sê dài ra Tòa buộc tội du côn.

Đi kéo về

Cái xe-kéo số 823 của Trinh-Nhi gấp bò giữa đường nhà nước đã trả lại cho chủ rồi,

Xe kéo bị cháy

Ông L..... ở đường Legrand de la Liraye, bưa 6 Septembre, lúc 7 giờ tối, đi mua đồ vê, cầm 5 cái chai, nặng, hèn kêu xe-kéo số 1003 lại, để chai sau mui xe, chạy một hồi chai đung nhau-lộp cộp, có một cái vùng bể ra, rùi nhảm cái chai đung rượu đốt (alcool à brûler), rượu nhieu xuông đèo xe, lửa bắt cháy tới mui. Chừng hay, ngừng lại, chữa được thì cái mui đã cháy ruội. Xa-phu là Võ-văn-Khoe đên bót thura. Bót cho đòi chủ xe là Nguyễn-thị-Bao, ở đường Espagne, số 88, Chủ xe đòi thường, ông L... thường ít, chủ xe không chịu. Bót dạy chủ xe như không bàng lòng thì đên tòa hộ mà kiện.

Cholon

Xe đung lộn

Bưa 10 Septembre, tại đường mé sông Mytho, lôi gân ngã từ đường Palikao, khách-trú Nham-Bích, 35 tuổi, quản đóng, đánh xe bò đi làm sao không biết mà đung cái xe kéo số 335-C làm cho bánh phia hùu xe bể nát; xa-phu là Lê-văn-Ngọc tối bót thura.

Chắc khong khòi thường.

Móc túi

Mấy thằng móc túi nó lẹ lanh lám, ai nay bày láng mà coi chứng láy, nhứt là mày chở đông người, nêu hờ hờn, át không khòi tay chúng nó.

Như hôm trước đây, thày Lê-kim-D... là đội hâu tại đình Tham-Biện Cholon, mang giờ hâu ra hàng cháo-muỗi uống nước. Bi tới ga, xe lửa vừa lại, thiên hạ lèn xuông lòn xòn, thấy bèn dừng chờ đợi xe chạy rồi sê qua. Trong lúc ấy có một thằng chứng 15, 16 tuổi, chạy lăn xăn đung vai thấy một cái, thấy giận nói: « Mày đuôi hay sao không coi đê đung tao cái dùi vậy mày? » Thày ây không nói chi, cứ việc đi mít. Chứng thày đội lại tiệm uống nước xong xuôi, móc tiền ra trá, thì cái bóp đung trong túi áo hành tò đã mất rồi. Bóp đung ba đồng mày bạc với cái giày thuê thàn. Chừ ngài mới biết thằng đung hối này là thằng diêm móc túi.

Ăn trộm bò cung khai

Bưa 9 Septembre 1919, lúc nửa đêm, một tên lạ mặt vào sờ rát Chợ-lớn bắt một con bò dắt đi không nói với ai. Rùi người ta hay đặng, theo bắt lại giao cho bót hỏi thì anh ta khai là dân làng Chi-hòa (Gia Định) tên Ng.-văn-Vang niên caanh 24 tuổi, nghề làm ruộng. Hồi sao đám trộm bò cùa sờ? — Thưa:

Trộm bò tôi không biết

Tôi không biết trộm bò

Võn nhà tôi làm ruộng rát to

Mượn vài bưa cày rồi trả lại.

Giải Tò

Vì mến chủ mới lấy đồ

Ng.-thị-Tám 25, ở đường Lareynière số 263, vì nhà đơn chiếc mới mướn Ng.-thị-Cay, cũng 25 tuổi, ở Phú-Cường (Thù-dâumột) đờ tay. Ở it bưa nhở nhà quýnh nên Cay lật đặt di quên nói với chủ, còn tiền lanh trước 5 \$ 00 cũng quên thòi lại.

Lại sơ di xa nhở chủ nên tóm góp áo quần già đáng 10 \$ 00, đem theo, khi nào nhở thì nhìn đó như thây mặt chủ. Tớ như vậy mà chủ không nghĩ lại đên bót thura. Kim

Chưa tới tháng mà!

Tên Lê-văn-Meo, chàng 32 tuổi ở làng Thuật-thanh (Cholon) đang bị tóm bắt vì tội sang đoạt một sô bạc 4 \$ 00 của chủ nô là Võ-thị-Sáu, 46 tuổi bán thang tại chợ, nhà ở đường hẻm Tiên-Tsin mòn bài sô 5.

Lời rao đấu giá

(Avis d'adjudication)

Ngày thứ sáu, 17 octobre 1919, 9 giờ sáng, sê đấu giá, tại phòng-nhì dinh Thông-sú Annam tại Huê, cho lành chịu những đồ dùng theo Văn-phòng và giày tờ cho các dinh thuộc ty Hiệp-lý Trung-kỳ (ngoại trừ sở Tạo-Tác) dùng dù trong năm tới 1920.

Bồn ước về các điều lệ buộc đê tại dinh quan Thông-sú Trung-kỳ tại Huê, dinh quan Thông-sú Bắc-kỳ tại Hà-nội, và phòng-ba dinh Thông-đô Nam-kỳ tại Saigon cho những người muôn đầu lành dến xem.

Huê, le 27 Octobre 1919
Quan quyền Thông-sú Trung-kỳ
Ký tên: Tissot.

Annam bán thịt heo

Sớm mai thứ bảy 13 septembre, có một hàng thịt heo của đồng bang ta là người Bắc mới nồi lên bán tại chợ mới Saigon; tại hàng thịt ấy có treo một cây cờ tam sác phat phor, cho thiên hạ biết là Annam có nhở cây cờ tam sác ày nên ngày nay mới mở ra một hàng thịt. Thiên hạ Annam giành nhau muabán đà không kiệp, còn lớp đứng vây xung quanh coi rát nén đòng, ai ai cũng hờn hở vui mừng, nói nói, cười cười nghe càng vui vẻ. Ày là mới dặng một hàng thịt heo của người Bắc mà đồng bang ta vui mừng như thê, nêu có thêm ít hàng thịt heo thịt bò của người Nam nồi lên nữa thi mừng vui chi xiết kẽ. Vây đồng bang hãy ráng nong nà cho lâm, làm làm sao cho các hàng thịt trong chợ Saigon đều phát phor cờ tam sác mới toại cho.

D. V. C.

Xin lưu ý

Tôi hằng thêt bảy giờ có nhiều thuốc « Nam-Hồng-Tế » giã, bán tại Sài-gòn và đều trong Lục-châu, tôi lo cho qui ông, qui bà, dùng lầm thuốc giả mạo ấy, chẳng những không hiệu nghiệm, mà còn hại tì vị nữa. Vậy qui ông, qui bà, muốn dùng thuốc thật, xin viết thơ hay là dời gót ngọc đến nhà tôi mà mua, tôi sẵn lòng tiếp rước và ăn cắn lõi cho vui lòng qui ông, qui bà luôn.

Nếu mua nơi khác thi tôi chẳng nhận là thuốc của tôi, vì trong cối Đông-Dương này có một mình tôi có thuốc « Nam-Hồng-Tế » mà thôi.

Đốn-kinh.

Madame HIÈN, chez M. J. THANH
École des Mécaniciens.
SAIGON

Tự-do diễn đàn

(Tribune libre)

Tiêu-Lòn.

Nghé thiên hạ dồn rồng có một tiệm cà-phe Annam lập ra tại đường Marins Chợ-lớn của một người thợ bạc tên M..., khi mới lập ra Annam tới ăn uống đóng lâm (vậy mới là hiết thương nhau, biết giúp nhau) kê mây ngày rày coi bộ ê, nên ông chủ đang lo buồn, Là vì một đêm kia lối 12 giờ khuya anh lính tuần Cảnh tại đường đó, khi đi ngang qua tiệm cà-phe thì thấy có một chủ chèc Quảng-dông đương ngồi tính bàn toán, khi thấy vậy rồi anh lính ây mới đi hỏi thăm một người ở gần đó rằng: Tôi nghe nói tiệm này là tiệm cà-phe của Annam mà sao có một tên chèc đương ngồi tính tiền kia? Người ở gần trả lời với anh lính tuân rằng tên chèc đó là rẽ của anh thợ bạc M..., chàng rẽ lập tiệm ra để cho cha mẹ vợ Annam đứng bán rồi khuya mới dám về đặng tính tiền, sợ vê sớm Annam ngó thấy, mà không tới ăn uống nữa. Anh lính nghe dứt lời, liền la lớn lên rằng: Chơi Tiêu Lòn, Annam làm giàu cho chèc. Tiếng đồn ra thâu tai mày người hay tới ăn uống ngày xưa, nay da bò lán, không thèm tới ăn uống tiệm cà-phe đó nữa.

Thật đáng khen anh lính tuân đó.

Nếu có thật như lời đồn, thì tôi xin đồng bào ta (lại người Annam) đừng tới tiệm đó mà ăn uống nữa, tuy là người Annam đứng bán mà cũng là chủ chèc, hãy dời gót tới mày tiệm nào thiệt của người Annam mình mà ăn uống, đừng thèm tới mày tiệm Annam già nữa.

Khá khen cho ông M... biết làm cách đầu đút cho chèc.

PAUL-XUYÊN, CHOLON.

Bồn-Báo đề ý, chàng sửa một lùi
Vinh-long le 10 Septembre 1919.

Cher ông chủ Bút.

Kính thưa ông và trong quý quán đều An-hảo, sau này tôi xin mệt cùng ông một chuyện rát lị. Tại Vinh-Long Hôm rày tôi thấy các báo Laugsa và Quốc-Âm đều có dặn thương người Annam nên mỗi tuần xuất bản đều có kêu đồng-bang ta ráng tranh thương cùng khách-trú, cung nhờ đó cho nên các tỉnh như là Cần-thơ, Long-xuyên, Sa-dec, Tân-an đâu đều có tiệm Café Annam rồi hết, duy còn có một hụt Vinh-Long mà thôi, mới rồi đây mày thấy trong các ty hụt (V. L.) kêu mày ông Cai Phó long cùng Điện-chủ hụt lại; mà lập tiệm Café và tiệm cơm Annam, mới mày ngày số hụt được 7, 8, trăm thì tôi có lòng mừng, chàng dè hình lính sao lại kêu mỗi người mà trả bạc lại hết, tinh hình như có một ông quan to, quở trách chi vậy, cho nên có người giàu có dèn lanh sô ây, dặng mà điều đình việc mua bán cũng không được, không biết tại sao, mà hỏi lại mày thấy vì cớ nào, thì họ cứ lấy mắt mà nhìn mình chớ không giám nói ra, thiệt tôi thấy cớ sự như vậy nó bức rức trong cái lương tâm của tôi quá, mà bây giờ biết tôi cùng ai, chỉ còn có nhò mày ông chủ Bút Tây và Nam, ráng mà kêu réo dùm cho thâu tai Chánh-phù, cói Chánh-phù có thể mà trừ Cái thứ Tham quan ô lại cho tiệt, dặng cho Annam cát đầu cho nỗi, mà tranh thương cùng khách-trú, dèm mồi lợi về cho đồng-bang ta chúc định, nêu dè vậy thì thói tệ ây biết ngày nào cho dứt được.

Trăm lạy ông chàng giám não xin ông nhơn giờ ráng đặt 1 2, bài mà kêu vùm, thì ơn ấy cũng bằng ông vớt 1 hạt trâm luân đó a ông.

Un instituteur à VinhLong

N. B.—Chẳng lạ; bởi có chèc Lưu-Mâu ở Tam-Binh mới gởi thơ mà hỏi Bồn-Báo người ở Tam-Binh chẳng phải là Annam sao?

Báo việc quan

(Partie officielle)

Vì lời nghị Quan-quyền Thông-độc Nam-kỳ,

Ngày 29 Août 1919

Cho phép đổi chỗ nhau: M. Huỳnh-văn-Nhứt, trợ giáo-sư thi sai hạng Nhì tại Bentre và Trần-văn-Lụa, trợ giáo-sư tại Tân-an.

Ngày 3 Septembre 1919

Bỏ đi:

1º Tùng quyền quan giám đốc sở chánh trị, thê cho Thầy thơ ký Trần-văn-Chí dit Ky:

Thầy Lê-bá-Quát, thơ ký thí sai hạng Nhì đang giúp việc tại phòng ba dinh Hiệp-lý Nam-kỳ.

2º Bì tùng quyền quan quản lý sở Trinh-thám: Thầy Đỗ-phu-ốc-Tân, thơ ký thí sai hạng Nhứt, trước làm tại phòng kiêm-sát thơ từ và giày thép.

3º Bì tùng quyền quan Lương-y Quản-ly nhà thương Chợ-quán thê cho Nguyễn-văn-Khương, thơ ký đổi đi chỗ khác:

Cho mướn xe hơi

M. Nguyễn-thành-Diệm « Quản-ly hằng Hậu-gian » tại Vinhlong, có sáu hai cái xe hơi còn tốt hiệu Langsa « Clément Bayard và Licorne » để cho mướn.

Giá sê-tinh nhẹ hơn hết, dặng đi. Như là: Travinh, Cần-thơ, Sadec, Chomoi, Vung-liem, và Cái-khum vẫn vẫn.

Quí khách có thừa dịp dùng cho tiện đường thi thông tin cho M. Biêm Galouest Vinhlong hoặc dèn đó cho người hay trước, người sê-hết lòng tiếp rước và cảm tạ vòi cùng.

Xin gửi khách lưu tâm, giúp người đồng-bang nên việc.

Chành lúa và chài lúa

Tại Sadec có chành lúa hiệu Nam-Đồng-Thái

Với một chiếc ghe chài, chờ nồi 3000 tạ của M. Bùi-v.-Hiển.

Trong Lục-châu, liệt quí có ai muôn hòn vòn buôn bán xin viết thơ cho M. Hiển mà tính toán, bằng có ai muôn mua cung bán, muôn mướn cung cho.

Bùi-v.-HIỂN

Hương-hảo Tân-quí Đóng.

HƯƠNG TRUYỀN

(Echos)

Tiêm thêu mới mở

Đàn bà con gái nước ta mới mươi năm này đã học được nghề thêu thùa nhiều thức khôn khéo lâm, nhưng tiếc vì không có nơi nào, xưởng nào mở ra nghề ấy, chuyên lấy một công việc để qui tụ lại một mối lợi to, một nghề giỏi, có thể đem ra đấu xảo được thượng hạng tinh xảo, cho nên các cô con gái biết thêu may khéo, chỉ dì làm công các bà dầm mỗi tháng 5, 6 đồng, thường thường như thế, thời xem lâu có ngày phát đạt được cho thạnh.

Nay nghe ở làng Kim-long, có cô Ng.-thị-Phòng, trợ giáo nữ học, mới lập ra một tiệm thêu, làm đủ thức, dè đem gởi bán các nhà hàng lớn ở trong Nam ngoài Bắc. Tiệm ấy dùng chừng 25 người con gái làm công; hoặc vào học nghề.

Được như rứa thật cũng nên mừng cho nghề nữ-công nước ta đã có đường phát đạt vậy.

Thăng hàm

Ông Ng.-đức-Vượng, kỵ-lục tòa Công-sứ Thừa-thiên, và ông Hoàng Đề, kỵ-lục tòa Hội-lý Hộ, nguyên hàm Hàn-lâm-viện Cung Phụng đều được thăng Hàn-lâm-viện diền bộ.

Chạy dây đèn

M. Trần-quang-Nghiêm, chủ tiệm Lục-Tình-Khách-Sạn có lánh chạy dây đèn khí cho nhà hoặc tiệm nào muôn dùng đèn khí.

M. Nghiêm tính tiến công và tiến dây rè hơn hết, tường chặng nơi nào dám tranh giá lánh với M. Nghiêm. Một điều nên biết là dây của M. Nghiêm gắn vô vách rồi, thì chủ còn mướn compteur nhà đèn mà thôi. Cộng tiền mướn compteur lại với tiền công gắn dây mới là thay rờ M. Nghiêm tính rẻ.

Annam mới lập tiệm muôn chạy đèn khí khuyên tiệm M. Nghiêm.

Tin Đông-dương

Thành phố mới

Mày lâu nay nhà nước có định lập một thành phô mới ở tại Bà-nà, thuộc huyện Hòa-vang, cách Tourau 27 ki-lô-mét.

Chòn ày là nơi gò cao (1.700 m.) khí hậu điều hòa, mùa hè mát mẻ, cho nên các quí quan đã lập được 10 sò nhà riêng dè lèn nghỉ mát.

Chòn ày tương lai sẽ thành một trường nào nhiệt. Hiện đương đắp đường sá xây cầu cống cho xe ngựa lại qua. Có cõi Hồ-thị-Tập đã sắp sửa khai mò vàng nơi ày.

Hạch tuyển sanh

Ngày mồng mười tháng bảy có hội đồng hạch học trò tuyển sanh ở tại tỉnh-thành, quan Độc-giáo Rivaud làm chánh chủ-khảo; quan Tạ-quang-Diệm, giáo-tho Tam-kỳ; quan Võ-Úy, giáo-tho điện-bản, quan Cao-Tường, huân-đạo Quê-sơn, quan Ng.-định-Tập Huân-đạo Duy-Xuyên cùng với các ông trợ-giáo Dương-tử-Cuong, Lê-quang-Ngoạn, Lê-Cần, Dương-Lượng, Nguyễn-Hoàn, Võ-Đài và Nguyễn-v.-Miền làm đồng-khảo.

Sô học trò phủ Điện-bản ứng thí 798, trúng tuyển được 376.

Huyện Đại-lộ ứng thí 333, trúng tuyển 181.

Huyện Duy-xuyên, ứng thí 346, trúng tuyển 262.

Huyện Hòa-vang ứng thí 149, trúng tuyển 78.

Học trò huyện Duy-xuyên và phủ Điện-bản phụ hạch đậu thêm 72 trò nữa.

Ai tín

Ông Nguyễn-xuân-Tú, thương hạng phán-sự ngạch tòa sứ, phục sự với nhà nước đã gần 30 năm, tuổi non 50 tuổi.

Ông đã xin về hưu đương, quan trên thương tài, xin lưu ông lại, mày lâu nay bệnh phát nặng lâm, thuộc thang cung nhiều chàng có công hiệu, ông với tách đường mây, lánh nơi trán tục.

Bứa 21 Août khi 2 giờ chiều đưa đám, có quí quan, quan Annam cùng quí thày các tòa sở và lính tập đì đưa đồng lâm.

Ai này cũng điều thương tiếc, cảm khái vòi cùng.

LÃNH ANNAM

LÀM TẠI BẮC-KỲ

Giá RẺ và CHẮC TỐT hơn

lãnh ngoại bang

Bán sỉ và bán lẻ tại tiệm

Nữ-công-Thạnh

Góc chợ mới Saigon đường Espane số 82. Chợ vị ở xa xin gởi thơ đến mà hỏi kiều.

LỜI RAO

Kính cùng các ông dặng rõ hóm rày đồng-bang ta kẻ lập tiệm kia người lập tiệm nợ, song chưa thấy vị nào lo lập tiệm làm Guốc, và thợ Thiết, vậy anh em chúng tôi rao cho chư công dặng biết trong hai nghề đó, nếu ai biết thì đến tại tiệm tôi mà thương nghị, người Nam, người Bắc cũng dặng miễn là cho ròng nghề thi tốt, như không muốn làm công thì tôi sẽ giúp cho.

J. VIẾT và VÕ-VĂN-MAU.

59 Rue d'Ormay.—Saigon.

Việc nhỏ hóa to

PHÒNG THƯƠNG-MẠI

CHỢ LỚN

(Tiếp theo)

Tôi giải tự nay giờ đây cũng vì đồng su mà sanh ra sự uất-ức trong lòng: vậy thì sai rồi, phi lý—không, không có phi lý, để tôi giải cho mấy ông nghe. Nếu có uất-ức trong lòng thì cái óc phải có cái vít kia? Phải, cái óc có cái vít (le cerveau a une belessure). Cả dân Nam bị con buôn khách thị nhục (le peuple annamite est moralement belessé par les commerçants chinois). Tôi thấy cái vít đó bày giờ tôi phải chỉ cho mấy ông cái vít đó sâu hay cạn, độc hay hiền, rồi phải xùm nhau mà kim thuốc mà trù. Ba bức người trong Lục-châu đều có cái vít trong óc, nếu mà giữa cuộc đời đổi lì-lùng mà mắt chưa từng thấy dây, tôi gọi ba bức người thì thật là khó giải, tôi xin gọi 2 bức: kẽ đại-phu gia (đại chū-diễn) và kẽ nghèo nàng (thầy, thợ, cu li).

Tôi xin lỗi mày ông đọc báo, tôi đê trong hạng nghèo thây, thợ, cu-li thì có lẽ mích bụng nhiều người chẳng?

Mày ông ôi! Tiên-bạc của tay thây, thợ cu-li phán nhiêu xập xì nhau chàng ai hơn ai dặng mày. Ấy là cái nỗi khổ đó. Tôi cũng thường nghe mày ông lão nói rằng: Hè minh được giàu sang thì chờ nên ở bức với kè nghèo và cung đừng có thị kè nghèo, bởi vì thường thường kè nghèo là cái cõi của kè giàu; không kè nghèo thì kè giàu không giàu thêm đặng. Cho nên kè giàu lâm lõi, kè nghèo, nó có giận phải phui pha với nó, đừng có chọc nó giận quá nứ.

Con buôn Khách khi thì người Nam làm cho Annam giận lại còn chọc giận cho quá nứ, thì cái giận ày chưa biết bao nhiêu ngày giải dặng. Chàng những kè nghèo mà thôi, nó tại nhục cho tôi nhà giàu Annam là khác.

Tôi xin lỗi mày ông, để tôi chỉ cái nhục này cho mà xem, dặng mà suy gẫm. Tôi có thây nhà giàu, bán lúa cho Khách nhà máy thường có lâm tờ giao kèo. Từ giao kèo thì chắc, mà chắc chắn với người buôn báu tay kia, chớ với mày chú này bờ rết. Sao vậy! Bờ lâm, vì lúa sụt giá mày chú đó có nhijo chờ lúa đâu, nói nọ nói kia dù mừng. Nếu có ức thì đèn Tòa, chờ làng không có quyền phản xử. Hè đèn Tòa, thì họ liêu lòn 5, 7 trăm tốt hơn là đong 10 ngàn dá lúa mà phải chịu lỗ bàng hai. Tòa hỏi sao mà không chịu đong lúa? Chủ này khôn lanh nói lúa ấm, trót, mục, Tòa không tin xin khai vựa coi lúa dưới đây có ướt đèn nữa thước tây không? Nhà giàu thường mắc bận việc nhà, lại ít ưa kiện thức

thua buôn rồi bỏ. Mày ông thay cái vít trong óc của chủ điền chưa, cái vít rõ ràng, càng ngày càng sâu càng thảm, còn cái vít trong óc của kè nghèo ai cũng thay, biết bao nhiêu tang cớ rõ ràng làm cho cái vít thêm to thêm lớn. Tôi nói ra đây là có ý an ủi người đời, ngặt vì tôi không có sức, nhưng bời lòng tôi thương người nghèo lầm nên tôi ráng mà hờ môi một đôi lời, họa may lời thô tiêng kệch của tôi có bay thâu tới tai người sang giàu chăng !

Ra thân làm mướn làm thuê ăn tiên ngày tiên буди, công việc nặng quá sức con người, đồng tiền công còn bị trác, bị sụt làm sao mà chịu cho nỗi với đời. Nhà rách vách nát con thi con bảy đứa nhỏ, đứa dại, đứa u-u, vợ yêu-đuôi, cơm không no dạ, áo bận chằng àm cát không đủ che thời tuyêt, làm sao không hịnh, mà làm hịnh thuộc đâu mà uông mà bò chau thân.

Than ôi ! cho thân phận người nghèo, kè ở lấp cao vách kín con mắt họ có chịu soi trong hóc trong hiềm của kè nghèo ở đâu, họ không thấy cái chén khờn cái tò mè — nên họ không có cảm xúc được. Họ cứ ngao du, chừng nào Trời sắp mới sơ, bảy giờ cứ chơi cho ngoài nguê, họ không có ngó ngoài ra phía sau nên không thấy kè nghèo nhiều quá, thì có ngày cái họa phải đèn nhiều hại cả một giòng nòi chằng sai. Thường thường cũng có cái họa nhỏ nhò đèn phá nhà giàu, mà họ cũng khôn, họ có êm lá bùa rồi nêu cái họa nó có lời thiệt vậy, mà cái họa nó vẫn : « ngoài hàng rào rồi đi mất. Cái họa nhỏ tới không có được thì có ngày cái họa lớn nó sẽ tới, chờ lẽ nào không ?

Qui cũng nên khóc, thân cũng nên sầu vậy.

Nhà giàu có cái hịnh cũng to. Họ cứ thương thân họ thôi, chằng thương ai, họ giành giựt đất ruộng với anh em, họ hùng rầy người đời nữa, mà con mắt của họ rất lanh, họ dùng con mắt mà nhục người hèn, dẫu lương bằng có hưu mà nghèo hèn cũng không đếm xá, cho nên người Langsa luận thiệt là hay đáo để : « con mắt là kính soi lòng ».

Nhắc lại người cu li xe-kéo, làm thân trâu ngựa cho đời là sao vậy ? Là tại ít nghề làm ăn, bị người khách giục hết, chờ chi Annam có sâm nhà máy, tàu đò,

ghe chài chờ lúa thì thiêu gì sở mà nuôi người cu-li cho âm cho no.

Người cu-li mới nạp tiền cho chủ xe rồi còn lại năm sáu cát vào tiệm khách mua gạo, mua ít cái bánh vẽ cho con, đưa một quan ra, chủ tiệm miệng thè lia... mua một cát sáu (0\$16) tao thôi cho, không mua đủ thì đi đi....

Chú xe-kéo chủ cũng biết cái thân mình nghèo thiên hạ vây đap, khách đi xe trả ít còn mang nữa, chè chạy chậm, chạy mau có khi đánh đậm, có ai cứu cái thân đang trầm luân nơi nhõ-nhuộc này chăng ? Thập đడe đi cùng nèo đường kim cho đỡ con mắt cũng không thay ai ra tay tè-dè. Ở chòn phiên hoa dẽ kim người chưởi mình, chở thiệt khó kim người ăn nhơn, khó kim.

Phật bô-tác độ mình.

Ra thân dám mưa dãi nắng; dám sương đặng đông tiễn nào thì nó đi mất, nó không có định trong tay bao giờ, đông tiễn bên bắc đడ bên nam, còn lopp nào tiễn công, tiễn nợ; ráng sức chạy cá ngày cá đêm thì phai đau, rồi thuộc đau mà uông, cơm đầu đũ cho bảy con dại nó ăn, chủ cu-li xe kéo chủ cầm dao chém khô, khô lại theo sau.

Bứa nào chú xe kéo kim không đặng tiễn thì làm sao ? Như vợ nó giờ nó quen nó mượn đưọc kia thì no, như không thì phai nhịn đói đẽ cơm cho con ăn.

Ó ai ôi, có thay rõ ràng trong tâm địa người xe kéo chưa ? Có nêa khóc cho ra máu con mắt không ?

Biết bao sự uất-ức trong lòng người xe kéo, mà dè gi dùi cái uất-ức đó ra, đêm nâm cành nâm chằng ngũ cùi tha thiết, cùi thanh thản tuối phận cùi cầu nguyện với quí thân phò hộ. Cùi vái bông lồng mảnh biếc ai nghe mà dám há hơi, tờ lâm lồng đau đớn như vậy. Cùi thao với vợ với con mà chúng nó có nghe thị nghe nhược bàng không thì thôi.

Tuy là vái bông lồng mà hay, mà gặp hội hiệu nghiệm. Trong lòng người có cái lương tâm nó an ủi, mà cái lương tâm nó thông với cái óc, óc có trí khôn, mà trí khôn thì thông với cái phép vô hình của Trời.

Mày ông ôi ! việc tranh thương đoạt quyền lợi này là một cuộc đời đói lìu, tuy người Nam hiền từ, lấy lòng thung dung, giữ một lòng tin mà hành sự, thì là một sự chưa từng có trên hoàn-cầu,

vậy việc này sẽ kết quả cùng không, thì các nhà-sứ bên Âu, bên Mỹ cũng sẵn lòng dành để cho người Nam một khoản giấy trắng, vậy chúng ta há chằng nên cản thận cho lâm sao ?

Người người đều lo cho đoàn hậu tần kè lo động, người lo tây, kè ra tiền người trợ lực, còn kè thì dụng trí ; mà hẽ ngồi trong phòng thì mưu kế phải cho tuyệt xảo, vè họa đố cho người ta thi hành, phải nắm cái giềng mồi trong tay, phải lo ngăn trước đón sau cho chặt. Người Nam ngày nay muôn tranh thương đoạt lợi phải tuân theo lời của Đức thánh dạy, thì việc át nê.

LA HIEN

Khai-Truong

Thudaumot, le 11 Septembre 1919.

Kính chúc Qui-báo được lâu dài. Xin ông chủ-bút ấn hành bài này vào qui-báo cho Lục-châu quân-tử tường tắt.

« Lối sáu giờ rưỡi chiều, ngày 10 Septembre 1919, nghe pháo đốt vang trời, tôi liền lần bước xuống coi tiệm Annam mới lập đặng bán cà-phê, bánh nước, cơm, của chư vị có tấm nhiệt-thành chung nhau lập đặng tranh dành mối lợi với bọn Chèc. Tiệm này đặt hiệu NAM-TUÂN, nay khai-truong.

Tôi cũng vô dùng cà-phê coi cách buôn bán và bánh có ngon chăng ? Thật rất vui là khi tôi vào tiệm rồi, liếc mắt xem cùng từ phia, thì cách dọn dẹp rất nén tè chỉnh sạch sẽ. Cà-phê thì chằng nói làm chi, bánh làm chằng sút chi của Chèc, đã ngon mà lại sốt nữa, xiếu-mại, bánh bao đều làm hơn Chèc thập bội. Tôi rất vui mừng là thấy Annam mình làm được vậy thì sao tranh chằng được mối lợi với Chèc. Chừng 7 giờ thì M. Hòn, đứng dậy xin chư vị có hùn, cử một hội Phái-viên. M. Chưởng, liền đứng dậy xin cử những vị kề dưới đây thi cả thảy trong chư vị có hùn, đều đồng ý ý kiến của M. Chưởng.

Hội Phái-viên cử như sau này : MM. Hiếu, Nghiệp-chủ được cử làm

Trợt,	id	Tông-ly ; được cử làm
Hải,	id	Phó Tông-ly ; được cử làm
Chà,	id	Thủ-bôn ; được cử làm
		Tử-hàn.

MM. Màn-Sang, Hào, và Biện, đều được cử làm Phái-viên, cử hội rời M. Hòn và M. Chưởng, đều cảm-on hội và xin hội cần mẫn lo cho tiệm NAM-TUÂN, được bền bỉ. Khi dứt lời nghe tiếng pháo đốt vang rầm, Vui biết mấy, khi pháo vừa hết thì có M. Lê-phuoc-Chi, đứng dậy đọc một bài-diễn-thuyết nên tao nhã như đây :

Khi đọc rồi cả thảy đều vỗ tay khen ngợi, kể pháo trôi tiếng rầm trời. Rất vui. Xong các việc thi tráng đã gát đầu, nên tôi lật đật về viết ít hàng, xin ông ấn hành vào cho Lục-châu quân-tử tường lâm. Tôi ước chi trong Sáu-châu mau lập tiệm như chư vị ở Thaudaumot đặng tranh đường Thương-mãi với Chèc. Khi khai-truong tiệm NAM-TUÂN này, tôi coi tiệm không còn một chỗ ngồi, có qui Thầy cũng đến mừng cho tiệm NAM-TUÂN nữa, cả chư qui vị có mặt tại tiệm đó rất hân-hoan, ai ai cũng đều đồng tâm hiệp lực nám dây Đoàn-thể thâu lợi lại. Rất khen cho chư vị ở Thaudaumot, và tôi chúc cho tiệm NAM-TUÂN này mau tấn phát.

Nay kính :

Một vị có da nhiệt-thanh,

Qui ống

Tôi xin phép đến giữa đây mở lời què kịch, trước là chúc cho qui hiệu « Nam thuận » được vĩnh viễn, sau ngỏ cùng Đồng-bang rõ :

Tôi lấy làm hân-hoan mà thấy ngày nay Đồng-bang ta đà tinh giác mê-mui, chòi dậy, kêu nhau, rủ nhau canh tranh thương mãi với Chèc. Chưa mấy ngày mà ngọn gió « Đoàn-thể » thổi đà khắp Sáu-châu, từ bậc thượng lưu đến bậc hạ lưu, thấy thảy đều toại chí, đồng tâm hiệp lực ra tay giành thâu mối lợi. Từ bao giờ đến bây giờ choán thâu quyền

Nº (89) FEUILLETON DU 15 SEPTEMBRE 1919.

ROMAN
OÁN HỒNG-QUẦN
Phùng-kim-Huê
(Ngoại-Sử)
HỘI THÚ NĂM (tiếp theo)

Hết bĩ-cực, mẹ con vầy một cửa
Tới thời-lai, phú quý hưởng
ngàn thu

« Tra xét minh bạch, tang cớ rõ ràng,
quan Bôi-thảm giải nội vụ tối tòa Đại-hinh,
phu mặc lượng tòa phán đoán. »

Điển-án đọc dứt, quan Chánh-án mới dời Hồng-Khoang biệt danh là Năm-Xường ra khai lý-lịch. Khai rồi, quan án tiếp hỏi : « Nhà người bị cáo vé tội :

1º Ép uồn lòng người cười trảng cợt
gió ;

2º Đốt nhà máy giết chủ đoạt của
lành thân ;

3º Vu oan giá họa cho người chịu
oan án mạng.

Nay bắt đặng người ra giữa công
đường, người có lời chỉ phản giải chăng ?

— Bầm quan lớn, tôi chằng lời chỉ
khác nữa, tôi chịu mọi đරong tôi lôi
ở tôi, đốt nhà máy đoạt của cung tôi,

giết chủ cũng tôi, vu oan cho Phùng-kim-Huê cũng tôi, tôi chỉ còn xin tòa có một đếu chè châm cho tôi nhờ lợng. Vẫn biết lúc tôi đặt tay làm quay, bụng đã toan kê độc trước rồi, chằng phải lúc cũng nêu tinh ngó biếc khôn, mà cũng chằng phải cơn vung trí đẻ tay trót quá. Nhưng mà tay châm nhúng cũng đà thường ra cờ sự nì, chằng qua là thường hơ-vợ rồi trở lại giận cảm, cảm lòng giận hờ khôn cảm giọt lụy. Nêu mà lòng mờ ức của tôi đặng phì, cùng Kim-Huê nói chí cháp tơ, dẫu chằng nên cảm sặc thì cảm cờ, sao đèn nỗi trâm sâm hoa lụi. »

Năm-Xường bầm dứt, quan án thâm ngâm gật đầu, rồi tiếp hỏi : « Người vì tinh si khiên cho cảm lòng không dậu, giận cùn giận mản đột nhà máy, giết chủ mà đi, đặng vu oan giá họa cho Phùng-kim-Huê mà tẩy hận, sao người nhắng cùn đoạt của chủ vé Hướng-cảng lập nghiệp ở an, vậy người chằng phải vì một đạ hận tinh, người cũng lòng tham sứ khiên. — Bầm quan lớn, tôi đoạt của chủ mà đi chưa phải vì lòng tham của tôi ; nếu quan lớn xét cho tại tôi vì lòng Phùng-

kim-Huê mới là không ức lý. Cũng bởi, khi tôi đem hết mọi đếu hạnh phuoc mà hứa cho Phùng-kim-Huê ưng tôi mà Phùng-kim-Huê cũng chằng ưng, thì tôi nghĩ cho Phùng-kim-Huê chè tôi nghèo, nêu không chịu vì tôi mà thit tiết. Tung thê chằng biết sao, muôn cho đặng Phùng-kim-Huê, tôi phải biện. Tôi đem của trâm muôn mà hứa với Phùng-kim-Huê, mà tôi cũng có tỏ thiệt với Phùng-kim-Huê rằng của ay chằng phải của tôi, nêu chịu thì hai đứa phải lánh mìn qua xứ khác. Ngờ vậy, chằng đê không phải vậy. Hứa của trâm muôn nàng cũng chằng màng, tôi hét tinh thật nàng cũng chằng thương, một khôn, hí khôn, ba khôn, nàng lại buông tiếng thị tôi rằng : « Niob giữ quân từ đồng nhục, bắt ninh giữ tiêu nhơn đồng phuoc. » Tôi giận rung, nhảy lên xe trở về, không thêm một tiếng. Tôi thâm xét : Tôi đã toan kê tính cho phận nàng đặng hường phuoc thanh nhàn, nêu nàng không chịu tôi cũng chằng bò qua, quyết làm mà đê cho nàng gánh vát. Ấy đó, quan lớn xét coi có phải tôi vì thương Phùng-kim-Huê mà ra tay chằng. Nếu chằng vì tinh Phùng-kim-Huê, nêu chằng có Paugi-

kim-Huê, thì tôi bằng an vô sự ». Nghe qua, quan án gật đầu, dậy Năm-Xường ngồi, rồi hỏi Trạng-sư bên bì cáo có đếu chi xin hỏi. Trạng-sư của Năm-Xường nói không. Quan án hỏi Trạng-sư tiền cáo là Trạng-sư của Phùng-kim-Huê, Trạng-sư của Triệu-bát-Uu và Kim-Xuyên A-Xôi, mỗi mỗi bước ra nạp lý đoán của miêu ; Trạng-sư của Phùng-kim-Huê thì xin hùy án hai mươi năm khổ sai cho Phùng-kim-Huê, thường mỗi năm năm năm trăm đồng và bắt Năm-Xường thường hai chị em, mỗi người ba muôn vì thiệt phận mươi tám năm cô-dộc ; còn Trạng-sư của A-Xôi thì xin đòi cùi cha A-Xôi, Năm-Xường phải hùn dù trăm muôn và thường sờ hai năm chục muôn là khacr.

Tâu lý-doán của ba vị Trạng-sư tiền cáo nạp rồi, quan án mới này lời cõi quan Đại-luật-sư Thị-sư dẫn tội.

Tò dân tội Năm-Xường :

(Còn nữa)

MỘNG-MUÊ-LÀ

PHARMACIE PRINCIPALE

Tiệm thuốc Tây này dọn dẹp theo cách Văn-minh và lớn hơn
hết trong Đông-duong này

LẬP RA TỪ NĂM 1865 HỘI TRƯỚC CỦA ÔNG HOLBÉ và RENOUX.

Nay ông L. SOLIRENE, nhút hạng bào-chè sú, kè nghiệp

Ở Saigon, ngang nhà hát tây. Bán đủ thứ thuốc tây, tốt thượng hạng và giá lại rẻ Lục-châu chư quân-tử
cố eăn dùng thuốc tây xin hãy gởi thơ cho tiệm thuốc này mà mua, thì sẽ được vừa lòng.

Cuốn DƯỢC-TÁNH LUỘC-BIỀN đã xuất bản rồi. Ai muốn xin thì viết thơ cho ông Solirène, ngài sẽ gởi cho không.

lợi của ta biết ức, triệu nào kẽ xiết,
nó bu nhan, hút mán ta, rút thịt ta,
còn xương bao da mà thôi, ai ai lại
chẳng rõ thấu, đến đời là người
nguyên bang kia còn biết thay, Bởi
sao?? Bởi bọn ta cứ lo theo mấy
đám vườn, mấy miếng ruộng, vài
dây đậu, ít cù khoai, bỏ phế thường
trường cho một tay Khách-trú, nên
nó thừa ra múa gậy vườn hoang,
mặc dù bán sao thì bán làm sao thì
làm tự ý bọn nó, lại còn hân hỷ
bọn ta nữa. Đến mua không bán,
còn tiếng nặng tiếng nhẹ « mai lại,
mốt lại » nhạo cười.

Nhà mình nó đến đỡ nhờ, bạc
mình nó đến hốt đựng đầy túi, mình
lại còn phải nhường cho nó làm chủ
nữa. Qui-ông qui thầy nghĩ đó mà
coi, có buồn chẳng, có giận chẳng
có tức chẳng??? Tức mà tại nói
Chèc cũng chẳng nói làm chi, cái
này mình làm cho mình tức, mới là
chết cho chờ — có một đôi ông cũng
là tay tri thức, biết nghĩa Đông-bào,
rõ tính Đông-chưởng, mà hiểu, biết
có nứa phan mà thôi. Tôi nghiệp thi
thời da. Không chịu dùng diêm tẩm
với tiệm Chèc, mà sai náo em, náo
cháu, náo nô-lệ xách tò, cầm đĩa
chạy đến tiệm Chèc mua yề nhà
đùng. Rất hè rất hổ. — Vậy tôi cũng
chẳng nói làm chi, nầy còn một vài
ngài nói tôi đây buồn biết mấy, còn
vào tiệm Chèc xé dầu-chá-quảy, cắn
xiếu-mại, hô quanh-xúi om-sòm, coi
không người, tự thi biết mấy, ngồi
tréo-nghoe! Chân cha rất ngắn cho
đói. Tôi dám nói lớn lên rằng mấy
người đó chẳng phải là người Nam-
việt, chắc ở Xén-xén ủa lện Xáng-
xén lại, không thì ở Mieng dưới lén.
Xưa nói không tiệm Annam.— Đây,
đây « Nam thuận » đây, có đây, cứ
xin Đông-bang hãy nhớ rằng tiệm
này của người mình lập ra dặng
tranh mối lợi với bọn Chèc. Hãy
nhớ, hãy nhớ vào đây buồn cái lợi
của mình bị chúng đoạt thuở nay.
Đầu ngon, đầu dở, đầu mắc đầu rẽ
chút đình cũng là tiệm của người
minh bán — xin chờ phu. — Ràng
giúp cho thành tựu.

Tôi xin nhắc lại rằng nhờ các báo
Langsa cùng báo Quốc-âm cõi động
khuyến khích ta, phải lo tranh đường
thương mãi với Chèc, nên ngày nay
chúng ta đây trước nhờ mấy ông có
tâm nhiệt thành có lòng biết thương
Đông-chưởng, như M. Hòn, M. Hải,
M. Mân, M. Thắng cùng nhiều ông
nứa kẽ sao cho hết, xin miễn
thấp.— Vừa nghe Chèc tăng giá vật
mọn, thấy các báo đều cõi động, nên
mau rủ nbau, kêu hùn dặng lập
cho thành một cuộc thương mãi mà
ngày nay chúng ta thấy đây.

Rất đáng kinh, rất đáng phục.—
Gương này Đông-bang cũng nên noi
theo. Nào là bậc tư-văn, nào là tay
bào hộ, nào là người có dạ nbiết

thành qđ đâu?? Khá mau tinh giắc,
lau ghén, chậm mắt kêu nhau,
uẩn tay nhau, diều dắc vào đường
thuong māi, làm cho được bền
vững—cho Chèc bót khi thị bọn ta.
bót cho bọn ta là một đoàn « ấu trĩ »
nữa. Thầy ta là Đại-pháp thấy ta
biết thấu mối lợi lại, nên cũng mừng
giùm cho ta đó.

Nay bọn Chèc thấy ta đều cõi động,
đồng tâm hiệp lực, tinh thi lo kêu
hùn lập tiệm, hụt thi tinh lập công-
ty, nên dồn huyền đều này, bài đặc
đều khác đặng doạ ta cho ta ngã
lòng.— Bọn nó lại giám cả gan đồn
rằng thầy ta cầm chẳng cho nói đèn
chuyện tranh đường mua bán nữa.
Rất qđ gan cho bọn nó. Tôi nghiệp
cho những người ở trong iây-bái,
chẳng có đọc nhứt-trình, quê mùa
dốt nát, nghe ba thằng Chèc đồn
hu yễn vậy, liền co đầu rút cõi chẳng
giám dĩ-hoi-răng-lanh, nói đến cuộc
tranh mối lợi với Chèc nữa. Thiết qui
kẽ của bọn nó. Sóng tôi dám hô lớn
lên rằng: đầu cho bọn nó có lập mưu
này, thế kia đi nữa. Tôi dám chắc
rằng bọn nó chẳng làm cho lay ngon
cây nêu « Đoàn-thề » của ta hội này
được. Nói cho cùng đi mà nghe, đầu
Chèc có mưu thần, kế qui đi nữa
ta cứ nương theo bóng cờ « Tam sắc »
kiên tâm, trì chí thì cũng có ngày
kết quả được chẳng sai.

Tôi xin nhắc lại cho qui ông, qui
thầy, cùng chư qui đương hiện diện
tại nơi đây rằng cuộc thương-mãi
của bọn Chèc mà ngày nay được
đồ sộ như thế, được vững vàng như
thế chẳng phải bọn nó lập trong
một ngày, trong một tháng, trong
một năm, hay là hai năm gì mà
được vậy. « Tôi dám chắc rằng cuộc
thương-mãi của bọn nó mà được
vậy cũng ít nữa một đôi trăm năm.
Nếu mình muốn cuộc thương-trường
của mình ngày sau sẽ nên đồ sộ
như của bọn nó vậy thì mình phải
nhớ chữ « Đoàn-thề » tinh đồng-
chủng, nghĩa đồng-bảo » và cho
bèn chí thì có ngày cũng được vậy
mà!!! Vậy mình phải nương nhau,
đầu đậu nhau kẽ ít người nhiều, kẽ
cõi công, người có của chung cùng
với nhau như giọt nước xoi đá, lâu
ngày chảy tháng cũng được thành
tựu. Xin bèn chí.

Hè chẳng làm thì thôi, còn nếu
như có làm thì làm cho đến cùng,
làm sần-sướt tới, đầu khó nhọc cách
nào cũng phải ráng, mựa hè sai
chạy. Tận nhơn lực mới tri thiên
mạng cho! Rảng bó anh em, đừng
làm chuyện trò chơi, hơi đâu mà
chịu cho bọn Chèc nó ngao báng,
cười chè, khá nhớ câu ninh thọ tử,
chờ bất ninh thọ nhục hội này.

Đó, đương hiện diện bây giờ,
chẳng mấy ngày mà tại Saigon Đông-
bang ta đã lập được trên mười cái
tiệm rồi đó, nọ Tanan, kia Chan-

dốc cùng trong các tỉnh khác nữa,
đâu đâu cũng đều kêu hùn lập tiệm
còn này. Bọn ta đây không lý diem
nhiên tọa thị để cho bọn Chèc thâu
mối lợi nữa. Phải hè nhau, hù nhau,
vầy đoàn kéo trê giờ.

Thường, vạn sự khởi đầu nan,
song bọn ta nay đã qua khỏi đèo đi
rồi, đã thấy dễ, dễ là dễ tại Saigon
sẽ lập một công-ty thương-mãi để
trả các thứ đồ vật dụng của mình,
đặng bán lại các tiệm của mình lập
trong Lục-châu. Có dễ chăng? Rất
vui.

Tôi ước sao các ông hào phú mau
lập thêm 5 mươi cái tiệm nữa tại
châu-thàn Thudaumot này bán đủ
đồ gia dụng, tranh mối lợi với bọn
Chèc coi nó còn khi thị mình nữa
chẳng? Còn kêu mình con nit nữa
không??

Qui ông, qui thầy cùng chư quân
tử tại nơi đây xin nhớ rằng cuộc
thương-mãi của mình, ngày nay,
chẳng khác chi một cuộc đời của
con người. Ban đầu lật, rồi hưởn,
kẽ bò rồi xóm, mới ngồi, lần lần
di, rồi mới chạy được, chờ không lý
nào sanh ra khỏi lòng mẹ để biết
chạy liền sao? Thành Paris, kinh-
đô nước Đại-pháp, chẳng phải cất
một ngày mà xong. Như vậy, xin phải
tri chí ra công châm rải mà lươm
hoa rọi, thi có ngày cũng được kết
quả chờ chẳng sai.

Song một tay làm sao nên việc —
muốn có bão phải gõ cho nhiều
gió mới được chờ. Vậy phải dần
lòng, ăn nhẫn nhịn nhục cầu cho
bọn Chèc nó mua bưởi, bán bòng,
minh cứ làm lùi, chỉ công mài sắt
có ngày nêu kim. Chèc mà hội này
nó có chọc giận ta cho mấy đi nữa,
nó có làm cho cuộc ta lập đây, lộn
xộn thế nào, ta cũng chờ quên phép
nước, cứ niệm câu « nhu thằng cang,
nhược thằng cường ». — Tranh cho
ém, dành cho có chí, phải giữ chử
thái-bình, phải kiêng phép nước, thì
tự nhiên cuộc thương-mãi ta sẽ
được thành tựu.

Vậy ai có dạ nhiệt thành, biết
thương đồng-chủng mau khà nong
nả, rủ xa, kêu gần, đặng lập tiệm
thêm nữa, dùi dắc nhau, nương cật
nhau, dăng tay nhau, cõi động nhau,
thứa dịp tốt này, khà đồng tám hiệp
lực tranh mối lợi với bọn Chèc trong
đường thương-mãi.

Rất may, rất may cho đồng-bang
ta biết mấy.

Vậy ta rập một tiếng:
Chúc « Nam Thuận » lâu dài!
Đại-pháp vạn tuế!
Thudaumot thái-bình!!!

LỜI RAO

Nhà nghề và nhà buôn nào
muốn bán sỉ sản vật Annam
trà hột, đường mõ-gà, đường

thè, khô, tiêu, muối, nước mắm,
dây đùa, dây gai, xà-bông, v. v...
Người nào muốn mua sản vật
Annam mà bán lẻ.

Người nào có nghề nghiệp giỏi,
muốn bày ra mà lấy lợi thì hãy
gởi thơ đến hội:

NAM-KỲ THƯƠNG-MÃI
KI-NGHỆ NGHĨA HỘI

Saigon đường Catinat số 153-155

Trên nhà in Union

Thì hội sẽ trả lời. Không tốn
tiền huê-hồng và sở phí chi hết.

Nghĩa hội này lập ra mà che
chở quyền lợi Annam, giúp đỡ
người thương-mãi và nghề
nghiệp của đồng-bang.

Có quan Toàn quyền Đại-thần
Albert Sarraut làm Chánh đồng-
lý danh dự.

Có quan Nguyên-soái Nam-kỳ
làm Phó đồng-lý danh dự.

CÁO BẠCH

Kính cùng qui ông đăng rõ:

Đến ngày 25 Septembre 1919,
chúng tôi sẽ dùng xe hơi đưa bộ-hành
từ Saigon đi Thudäumot và trở lại,
mỗi ngày hai chuyến :

1º Khí sự đi tại Saigon
Ban mai..... 7 giờ,
Và ban chiều. 1 giờ;

2º Khí sự đi tại Thudäumot
Ban mai..... 8 giờ rưỡi,
Và ban chiều. 2 giờ rưỡi.

GIÁ CẢ CHỖ NGỒI

1º Từ Saigon đi Thudäumot và trở
lại cũng vậy:

(Người Langsa)... 0\$70,
(Người Bồn-quốc). 0,50.

2º Từ Saigon đi Láithieu và trở lại
cũng vậy:

(Người Langsa)... 0\$40,
(Người Bồn-quốc). 0,30.

3º Từ Saigon đi Búng và trở lại
cũng vậy:

(Người Langsa)... 0\$60,
(Người Bồn-quốc). 0,40.

Còn những hàng-hóa mỗi thùng
hay là gói nặng hơn 5 kilos phải chịu
một cắt rưỡi (0\$15).

Vậy chúng tôi xin qui ông doi
tinh người đồng-bang mà giúp bọn tôi
trong lúc tân-khân việc này.

Rất cảm ơn.

Pr Jh Đua H. M. & Cie,
Commission en Douane-Camionage,
80, rue d'Ormay et 56-58 Bd Chaner Saigon.

Le Directeur-Propriétaire,
Joseph HÀ-MINH-ĐUA,
60, Boulevard Charner, Saigon.

XÀ-BÔNG MẠT-XÂY**DEN**

Tết lâm rẽ lâm

Hiệu con Rồng**HÀO-VỊNH Công-ty**(Hàng ANNAM)
Số 100 Rue Lefèvre, Saigon
EXCLUSIFS

SOCIÉTÉ DES TABACS DE L'INDOCHINE

(Đông-dương Yên-diệp Công-ty)

Tư-bỗng: 6.000.000 fr.

Chính sở Công-ty tại **PARIS**Sở Cai-trị và công-xưởng tại **HANOI**Đen-diễn trống
thuốc lá tại**KIM-XUYÊN** và **VĂN-KHÊ**

Hiện có những thứ sau nầy gởi bán trong các hiệu:

XÌ-GÀ.**NINA.**

Thuốc chua vân:

COQ (Con gà)

Thuốc vân:

FAVORITES.**MÉTROPOLES**

vân vân

Và thứ thuốc lá vân, chiêu khách, hiệu

PAGODE (Cái chùa)**KHOÁN CHẤT THỦY**
(Nước suối làm thách)**VICHY**

PHÁP-QUỐC-TUYẾN

VICHY CÉLESTINSCó bán nguyên vẹn | Túi bình đau Xích, bình đau Bàng-quang, bình Phong —
Thạch-lâm-sinh (Rê) — Đầu mày chồ lát-leo.**VICHY GRANDE-GRIELE** | Trị bình đau gan
và bình đầm.**VICHY HÔPITAL** | Trị bình thương tì, trường nhiệtHãy coi chứng đồ già-mạo, khi mua phải chỉ cho tráng
thứ nước nào minh muôn dùng.**VICHY-ÉTAT** ĐIỀU TẾDEL VICHY-ÉTAT là muối tự nhiên trong nước suối ấy mà ra, —
Có hộp và có ve.**PASTILLES VICHY-ÉTAT** mỗi khi ăn cơm rồi uống chung, 2,3
hoàn thì dễ tiêu hóa.**COMPROMÉS VICHY-ÉTAT** dàng dàng cho mình dọn nước xịt
(Môi-khi-chất).**Cách làm mau té tiền**

Viết thơ cho Hàng Annam, Hảo-vịnh Côngty, 146 bis Rue Lefèvre, biếu gởi contre-remboursement (cách tiền trao của lánh nơi nhà dày thép) một hộp một trăm ve dầu Essence de menthe, hiệu Lò-Tiên, tốt nhất trong cỏi Đông dương, giá là mươi lăm đồng (15 \$ 00) mà thôi. Về bá-lé lại cho trong vòng quen lớn một ve hai cắt (0 \$ 20) — mỗi ve lời 5 xu, một trăm ve lời 5 đồng bạc.

Bán một hộp lời 5 đồng bạc, mươi hộp lời năm chục, một trăm hộp lời năm trăm đồng bạc!

Viết thơ đi, đừng bỏ qua dịp làm té tiền, nồng lầm. Bang dần lời ít bài lời nhiều, bán buôn quen thói, làm giàu chẳng bao lâu!

Cho không! Hãy coi cho kỹ.—Kì từ ngày nay một trăm người nào gửi thơ đến mà mua dầu trước, Hàng Annam Hảo-vịnh Côngty sẽ vui lòng gởi cho không một kilo xàbóng mạt xây thiệt, hiệu ngựa một sừng. (La Licorne), tốt nhất trong cỏi Đông Dương hay là một ve dầu thơm Essence pour Lotion : Eau de Cologne, Quinine, foin-coupé để làm đế một lit các thứ dầu thơm ấy), tùy thích ai muốn thứ nào cũng được!

Hãy viết thơ mau đi, đừng bỏ mất cơ hội làm té tiền nồng lầm;

Hàng Annam, Hảo-vịnh & C°
146 bis Rue Lefèvre Saigon
Kính dấn.

CORDONNERIE-CHAPELLERIE TONKINOISE
GRAVURE SUR MÉTAUX ET MARBRES

NGUYỄN-CHÍ-HÒA

SAIGON — 83, Rue Catinat, 83 — SAIGON

Tiệm ĐÓNG GIÀY của tôi làm theo kiểu Langsa kim thời.

Tôi làm kỹ càng và thiệt tình bằng các thứ Da bên tây hết và tinh phái giá không mắt, chờ không phải như chỗ khác làm pha Da-xấu mà bán rẻ.

Tôi có bán nhiều kiểu nón Casque thiệt nhẹ và chắc, lợp bằng Nỉ-xám bối Trắng và Vàng.

Tôi cũng có thợ giỏi khắc Con-dầu Bảng-dòng chạm Mô-bia đá Cẩm-thạch đẽ mả.

Có sẵn Sách Mẫu (CATALÔ) đủ kiểu và các thứ màu da gởi đến cho Quý vị lựa.

BÁN-SỈ CÓ GIÁ RIÊNG.

NGUYỄN-CHÍ-HÒA Kính mời.

PHẢI DÙNG THUỐC BÒ VÀ TRỊ ĐẦM
THIỆT HIỆU LÀ
ELIXIR TONIQUE ANTIGLAIREUX
Của Ông lương-y GUILLIÉ

Từ tám mươi năm nay thuốc ELIXIR có chế
đường của quan lương-y Guillié lấy làm thần hiệu
trong những bệnh HU PHẾ, đau trong TÊ VI, đau
nơi TRÁI TIM, ĐAU GẦN, ĐAU MÌNH, RÉT VỎ
DA, hoặc CHOI NƯỚC, BỊNH KIẾT, BỊNH HO ĐẠI,
BỊNH CÚM, GHÉ CHỐC NGӨÀI DA và bệnh có
TRUNG LÃI TRONG BỤNG.

Áy là một thứ THUỐC XỎ rẻ tiền và rất hiệu
nghiem làm cho HUYẾT RA TINH KHIẾT. Những
bệnh gõe bồi ĐẦM hay là MẶT phát ra thì uống
nó hay lầm.

Bất kì thuốc trị đầm nào mà không có dấu ký
tên PAUL GAGE thi chờ dùng.

LẠI CÓ MỘT THỨ
THUỐC HOÀN XỎ
nữa cũng rất trong thứ Elixir Tonique Antiglaireux
của quan lương-y Guillié.

Chành châ-trù thuốc này là nhà: PAUL GAGE FILS, nhứt hạng
bác châ y sanh, đường GRENELLE SI GERMAIN mòn bài số 8,
ở tại đê thành PARIS.

VÀ TRONG CÁC DING KHÔNG ĐỂ CÓ BẢN

Có Một Mình Nhà NAY CÓ QUYỀN
THAY MẶT CHO NHÀ ĐỨC SỦNG VÀ LÀM XE MÁY
TẠI THÀNH St-Étienne

Mà thôi

Hàng F. MICHEL, CAFFORT Successeur ở đường
SAIGON Catinat số 36

Có Bán SỦNG
đủ thứ và đủ kiểu. BÌ,
THUỐC, ĐẠN, XE-MÁY, ĐỒNG-HỒ
và đồ NỮ-TRANG. Đồ đã tốt lại giá rẻ
Lục-Châu muốn mua vật chỉ thi xin dề thơ như vậy;
M. F. MICHEL, CAFFORT Successeur, 36 rue Catinat. — SAIGON.